

НАФТА: інноваційний крок у майбутнє, або стрибок на місці?

Крамаренко А.В.

Аспірант кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Анотація. В сучасному світі неможливо уявити глобалізаційні процеси економічних явищ без участі міжнародних інтеграційних об'єднань. До факторів, які сприяють зростанню ролі інтеграційного об'єднання в світі є розвинені інноваційні аспекти державного і міжнародного регулювання, налагоджені зв'язки і міжнародна політика у галузі глобальних економічних процесів і здатність пристосовуватись до мінливості ринку.

Ключові слова: інновації, міжнародні економічні відносини, міжнародні інтеграційні об'єднання, НАФТА, регіональні об'єднання, міжнародна торгівля, інноваційні технології, патентна діяльність.

Основний виклад матеріалу:

Північноамериканська зона вільної торгівлі це регіональна угода комплексного характеру між трьома державами – США, Канада і Мексика. Ця угода не виникла сама по собі, це перероджене та розширене продовження угоди про зону вільної торгівлі між США і Канадою від 1989 року. В 1990 році Дж. Буш запропонував «Ініціативу американського почину»¹, що на меті мала предметні передумови формування програми щодо запровадження ідеї зони вільної торгівлі, яка б простиралась через Північну і Південну Америку. Угода НАФТА була впроваджена 1 січня 1994 року і зробила цю зону вільної торгівлі найбільшою в світі шляхом

¹ Enterprise of the Americas Initiative (EAI) – ініціатива американського почину, прийнята 27 червня 1990 року президентом Джорджем Бушем.

поєднання економік трьох великих держав і включивши в цю торгівлю близько 365 мільйонів людей. В 2019 році відзначилось 25 років з моменту як угода набрала чинності 1 січня 1994 року.

Інноваційна діяльність – це діяльність, що направлена на комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок, покращення продукту чи послуги і реалізації на ринках внутрішнього чи іноземного зовнішнього використання. Інновації дуже щільно пов'язані з науково-технічним процесом і великими обсягами інвестиційної діяльності. Об'єктами інноваційної діяльності є нові розроблені технології, наукові підприємства інноваційного характеру не залежно від організаційно-правової форми і характеру власності на території держави. Суб'єктами інноваційної діяльності є юридичні і фізичні особи, державні та іноземні організації і звичайні люди, що приймають участь в інноваційної діяльності.

Інноваційні процеси поділяються на:

- Рання стадія – період виникнення інноваційної ідеї і до періоду технічного опрацювання цієї ідеї;
- Середня стадія – від періоду технічного опрацювання і до періоду комерційного опрацювання і підготовки;
- Заключна стадія – від етапів масового виробництва товару до періоду виходження на ринок і реалізації споживачу.

НАФТА була створена з метою покращення та полегшення доступу товарів та послуг на ринки трьох країн, охорони прав на інтелектуальну власність і спрощенню митних тарифів на такі позиції – аграрні, промислові товари і сферу послуг. Само поняття без кордонної економіки вже само по собі є інноваційним і породжує такі ж інноваційні процеси задля забезпечення функціонування зони вільної торгівлі. Це крок уперед для країн-членів.

Ініціатором цієї угоди, на відміну від інших регіональних об'єднань, були не глави держав і урядові комісії найвищого рівню, а саме люди і підприємці. Першим поштовхом для розуміння необхідності створення цієї

зони вільної торгівлі стали кооперації на рівні компаній між США і Канадою, що отримало статус міждержавного рівня. А на час створення НАФТА, економіки цих трьох країн вже були настільки тісно взаємопов'язані один з одним, що революційних зрушень зовсім не трапилось. Ця угода полегшила життя і сильно вплинула на дрібний і середній бізнес всіх країн-учасниць.

На відміну від інших регіональних об'єднань, де внутрішня політика асоціацій та угод заснована на рівності і рівноправності, НАФТА має чітку ієрархію, де домінуюче місце займає США. Населення США складає 68% від всього населення НАФТА. Також існує досить асиметричний рівень економічної взаємозалежності, що мається на увазі – взаємні відносини економічного характеру дуже розвинені між США і Канадою, між США і Мексикою, але між Мексикою і Канадою відбувається досить загальмовані економічні стосунки через історично сформовані фактори. В 2000 році була запропонована концепція з терміном до 2010 року щодо перетворення НАФТА у співтовариство з галузі економіки і безпеки, ще маючі на меті створення спільної валюти – амеро, але ці наміри так і залишилися обговоренням, не більше.

До основних аспектів НАФТА відносяться:

- Усунення податків на кваліфікаційні товари (до зони вільної торгівлі податки на експортні товари складали близько 30% і термін постачання був дуже розтягнутий через затримки з оформленням документарного супроводження);
- НАФТА передбачає усунення всіх тарифів та податків протягом 15 років. А з моменту набуття чинності угоди було скасовано близько 50% тарифів.
- До основних напрямків зацікавленості НАФТА відносять будівництво, бухгалтерський облік, інжиніринг, консалтінг, реклама, менеджмент, охорона здоров'я, архітектура, комерційна освіта і туризм.

- Впровадження поступової ліквідації нетарифних бар'єрів до 2008 року з метою відкриття кордону та внутрішнього ринку Мексики для автоперевізників США та стандартизація вимог до обробки та ліцензування кордонів. Це значно допомогло дрібним підприємцям-експортерам підтримувати свою діяльність.
- Впровадження чітких стандартів – країни-учасники угоди і покращили загальні для трьох країн стандарти охорони здоров'я, промисловості і безпеки до самих передових найкращих існуючих стандартів. Покращились стандарти експортних перевірок, що вплинуло на швидкість пересування товарів;
- Включені спеціальні угоди щодо балансування можливої надлишкової індустріалізації Мексики через низькі рівні витрат на трудові ресурси шляхом створення комісій з питань трудової і екологічної охорони.
- Зниження тарифів на автомобілі і запчастини;
- Розширена торгівля телекомунікаціями;
- Відкриття страхових ринків, розширення торгівлі фінансовими послугами;
- Забезпечення статусу «національного продукту» для всіх товарів, що імпортуються з інших країн НАФТА. – Жодні урядові органи не можуть вводити додаткові податки чи тарифи на ці товари.

Але існували певні умови для такого об'єднання, перед Мексикою постало завдання створити високий рівень захисту прав на інтелектуальну власність, особливо в сфері інформаційно-комунікаційних технологій, програмному забезпеченні і біохімічному виробництві.

Збільшився вплив американських компаній на проведення тендерів щодо мексиканських і канадських державних контрактів.

На шляху такого важливого для всіх рішення були як прихильники цієї угоди, так і противники того, що НАФТА відкриває мексиканські ринки для США. Але першим позитивним питанням цієї угоди було питання вигоди і

доцільності результатів діяльності НАФТА для самих громадян шляхом розширення вибору продукції з критично низькими цінами, тобто споживачі і є прямими користувачами привілеїв угоди, а не для влади в цілому. Швидкі темпи зростання мексиканського ринку забезпечує більше експортних можливостей і збільшення кількості робочих місць для населення.

Дуже активним прихильником НАФТА була Торгово-промислова палата США, яка виступала зі сторони представників малого бізнесу і ця підтримка стала ключовою. Підтримка держави, як ініціатора тому, що саме США були зацікавлені в доступі до мексиканської нафтової промисловості першочергово, а також серед вже наведених причин було прагнення розширити експортні обсяги на мексиканський ринок споживання, створення робочих місць за рахунок дешевої робочої сили і підвищення конкурентоспроможності на світових товарних ринках за рахунок прямих іноземних інвестицій. В свою чергу Мексика мала на меті «дістатись» до американських ринків, вийти на новий рівень конкурентоспроможності шляхом структурної перебудови економіки в межах зони вільної торгівлі і покращити інвестиційний клімат не лише для сусідніх інвесторів, а й для інвесторів з Європи і Азії.

Північноамериканська зона вільної торгівлі відкрила нові можливості для малого і середнього бізнесу. Торгівля США з Мексикою збільшилась в декілька разів, торгівля з Канадою теж була посилена, але торгівельна угода не мала такого впливу на ліберальні торгові відносини. Для Канади підтримка цієї угоди була більш вимушеною мірою утримати свої вигоди від вже існуючої торгової угоди з США, а вже потім дістатись до експортних потоків мексиканського ринку.

Для малих і середніх підприємств ця торгівельна угода виявилась немов «рятувальний круг», в минулі часи лише великі компанії були здатні будувати виробничі обсяги в Мексиці і, згідно правил мати там представництво для уникання обмежень на експорт, а для малих підприємців це було витратно. Але з набранням чинності угоди про зону вільної торгівлі,

малі та середні підприємства мають право без фізичної присутності експортувати за тією ж вартістю, що і крупні фірми. Це повністю вирівняло конкурентні умови для всіх гравців ринку.

Але на практиці, американські компанії у Мексиці відчули специфічні особливості ведення підприємництва «по – мексиканські» - коли під впливом існуючої демографічної культури ринку, компанії пристосовувались до мексиканських правил ведення бізнесу, мексиканських вимог до виплат працівникам, принципи бухгалтерського обліку. До ще одних труднощів слід віднести відсутність належної інфраструктури.

Також існував ризик, особливо противники НАФТА висловлювали побоювання, що це спричинить неконтрольований переїзд всіх виробництв до Мексики, де робоча сила доволі дешева. Серед ще одних хвилювань було питання екологічної безпеки. Представники північноамериканського підприємництва намагалися обійти і послабити основну угоду з боку НАФТА щодо захисту навколишнього середовища і правозастосування. Згідно цієї угоди групи підприємців, активістів, або звичайних громадян здатні висунути звинувачення країні-члену зони вільної торгівлі в недотриманні екологічних законів.

Для вирішення цих питань введена Трьохнаціональна комісія з питань екологічного співробітництва і саме вона розслідує ці позови і викладає у вільний доступ до результатів у вигляді публічних звітів.

Однією з найважливіших частин угоди є впровадження механізму вирішення спорів. Маючи «зелене світло» у торговельних стосунках з усуненням обмежень у торгівлі товарами та послугами і рухом інвестицій, питання виключення спорів тим паче не було виключено. Наявність спірних питань і конфліктів між державами-членами НАФТА існували, враховуючи той факт, що ці держави є членами Всесвітньої Торговельної Організації (ВТО)² і мають у зобов'язаннях притримуватись норм організації теж.

² ВТО – всесвітня торговельна організація, створена 1 січня 1995 року з метою лібералізації міжнародної торгівлі.

Серед наявних ефектів від участі у НАФТА спостерігаються збільшення обсягу промислового виробництва та стимулюванням зайнятості населення, але суттєвої динаміки економічного зростання країн-членів угоди не відбулося. Завдяки всіх заходам щодо лібералізації торгівлі і інвестицій було створено вільний внутрішній ринок з кількісним числом 474 млн. людей спільного населення і щорічним приростом ВВП 3,0% у США, 3,1% у Канаді і 2,9% у Мексиці. Слід зазначити, що найцікавішою перевагою НАФТА, як регіонального об'єднання є те, що це найбільша в світі зона вільної торгівлі з сукупним ВВП рівня 1/3 ВВП світу. Це спричинило зростання добробуту населення.

Ще однією перевагою Північноамериканської зони вільної торгівлі є динамічні показники росту взаємної торгівлі. 80% торгівлі в межах цієї зони виконує Канада і Мексика, на США приходить більш ніж 1/3 всієї торгівлі.

До ряду переваг також слід віднести прийняті заходи задля підвищення інвестиційної привабливості, що стимулювали приплив як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій.

Інноваційні процеси, як частина економіки знань в регіональному об'єднанні НАФТА відповідають за системи інтелектуальної власності, про які вже згадувалось. Сучасні виклики і величезні зміни, що відбуваються в патентних системах за останній час перейшли на бік посилення захисту інновацій, як однією з умов функціонування регіональних угод. У випадку з Північноамериканською зоною вільної торгівлі, інноваційна діяльність трьох держав має різних характер. У Канаді і Мексиці патентна діяльність має індивідуальний характер, специфічне під конкретні потреби компаній для підтримки вдалого конкурентного становища на ринку.

У випадку Мексики, патентна система за останні роки зазнала три фундаментальні зміни:

1. Встановлення нового патентного закону під назвою «Закон про промислову власність»³
2. Створення специфічних розпоряджень щодо діяльності фармацевтичного патентування у 2000-х роках;
3. Активізація заходів для інтеграції патентної політики з національною інноваційною політикою задля встановлення зв'язків між суспільною наукою і промисловістю приватного сектору.

Всі ті зміни протягом цих років були впроваджені з ціллю зробити Мексику більш інноваційною і конкурентоспроможною, але нові положення на практиці не забезпечували необхідними стимулами для генерації і комерціалізації інноваційного сектору економіки, також не сприяли поширенню нових знань і тим самим локальні учасники не мали доступ до використання нового знання.

Але, з підписанням угоди про зону вільної торгівлі, Мексика розпочала масштабні трансформаційні процеси у напрямку врахування інтересів ринку і якісного і швидкого задоволення потреб внутрішнього ринку держави. Розпочалася нова епоха інноваційного підприємницького шляху, якому дуже зручно виявилось близьке знаходження «Кремнієвої долини» в США.

З'явився інтерес держави щодо підтримки великих підприємств у використанні інноваційних технологій шляхом впровадження постійних державних витрат на НДДКР у розмірі 0,5 % від ВВП. Як це відбувається в Мексиці? – великі компанії звертаються до стартапів за допомогою, а ці стартапи мають чітку орієнтацію на ринок сусідньої держави, США. Таким чином стартапи у Мексиці вже мають зв'язок з внутрішніми і зовнішніми ринками.

Ще однією характерною особливістю специфіки мексиканських інноваційних процесів – це швидкий розвиток абсолютно нових інновацій,

³ «закон про промислову власність» - Ley de la Propiedad Industrial 27 червня 1991 рік – предметом захисту є винаходи, товарні знаки, промислові зразки, інноваційні технології.

вибухових інновацій, таких яких ніколи не було і більшість цих інновацій першочергово орієнтовані на попит внутрішнього ринку, а вже потім експорті амбіції.

В Мексиці функціонують два великих венчурних фонди – один в місті Монтерей «Alta ventures»⁴ і «500»⁵ в Мехіко. Кожен з яких має свою специфіку, наприклад, 500 в місті Мехіко вкладає в молоді і нові фірми, що тільки починають прощупувати ринок і допомагають їм розвиватись і охоплювати внутрішній ринок країни і не тільки.

Фонд Alta ventures спеціалізується на інвестуванні компаній, які націлені на швидкозростаючі ринки. Їх зацікавленість виходить за межі локальних ринків і з використанням інноваційних мереж і методів управління, компанії успішно функціонують в світі.

Дослідження інноваційної діяльності і інноваційних процесів як правило зосереджуються на показниках вхідних даних і результатів, де одним з найбільш поширених показників є рівень і темпи зростання сукупної факторної продуктивності (СФП)⁶. Цей показник розуміється як частина економічного зростання, що не пояснюється накопиченням сировинної бази, фізичного і людського капіталу. Показник СФП спричинений технічним прогресом і керується лише всесвітньою інновацією.

Ще одним показником інноваційної діяльності є кількість патентів. Патентна статистика показує потік нових інновацій, що виражають себе у зовсім нових винаходах, або у адаптації вже існуючих. Але патентна система дуже різноманітна, в деяких країнах витрати на заявки до патенту будуть високими, а в інших ні, тому дуже важко враховувати фактор оцінки патентів як показовий.

⁴ Alta ventures – венчурний фонд, що допомагає як маленьким, так і великим компаніям розвивати інноваційну діяльність в Мексиці з 2010 року. Базується в місті Монтерей, співпрацює з більш ніж 80 компаніями.

⁵ «500» в місті Мехіко заснований у 2011 році, – це венчурний фонд, що спеціалізується на інвестиціях у електронну комерцію, освітні програми, інноваційні транспортні технології і інтернет технології на території Мексики.

⁶ Сукупна факторна продуктивність (СФП) це показник загальної ефективності використання капіталу і праці суспільством, що включає в себе вплив інституційних чинників таких, як ефективність соціальної, технологічної і правової інфраструктури.

В цілому, слід зазначити, що у Мексиці загальний вплив НАФТА на інноваційну продуктивність був позитивним. В 2005 році у докладі Світового банку було зібрана загальна думка, що НАФТА допомогла Мексиці приблизити свій рівень розвитку до рівня США і Канади, змусити мексиканських виробників адаптуватись під нові інноваційні технології США і швидко реагувати на глобальні потреби ринку.

Відбулося швидке зростання транскордонних інвестицій після прийняття угоди про зону вільної торгівлі.

Основні показники країн НАФТА на 2018 рік [7]:

Рис. 1

<i>країна</i>	<i>ВВП в млрд. доларів</i>	<i>ВВП на душу населення в доларах</i>	<i>Рівень безробіття(% від всього трудового капіталу)</i>	<i>Кількість населення в млн.</i>
КАНАДА	1,652	45,077	6,3	36,7
МЕКСИКА	1,149	9,304	3,4	123,5
США	19,391	59,501	4,4	325,9

Ресурс: данні з сайту Міжнародного Валютного Фонду [7]

Канадсько-американська інтеграція довгий час перебувала без дійсного інституційного оформлення, її «рухомістю» були приватні компанії і корпорації, що мали свої дочірні фірми або представництва з обох боків держав. І першим документом, що офіційно зареєстрував ці стосунки стала угода двостороннього порядку про зону вільної торгівлі між США і Канадою, що вже було зазначено вище.

Цікавим для Канади було вийти на схему прямих поставок мексиканських товарів без участі посередника США, як це відбувалось раніше і укріплення зовнішньоекономічної співпраці з країнами Латинської Америки. У додатку зберегти свою присутність власних сировинних товарів на експортному ринку США і не скоротити обсяг американських інвестицій.

В рамках державної програми індустріалізації Канади в 2002 році, багато університетів були залучені до процесу комерціалізації інтелектуальної власності і заходам підтримки інноваційної діяльності. Прямі зв'язки між університетами, як носіями знання і промисловістю мали велике значення для Канади.

У підприємницькому секторі Канади прогресивно відбувався розвиток інноваційних процесів, а саме у обсязі НДДКР держава збільшила свої показники з моменту підписання угоди про вільну торгівлю у 7 раз. Сферою інтересів інноваційних процесів Канади є виробництво інформаційно-комунікаційних технологій, розвиток фармацевтичної і медичної галузі і аерокосмічне виробництво. Також збільшилась кількість залучених в інноваційну діяльність компаній з 3,5 тисяч у початку 90-х років до НАФТА і до приблизно 10 тисяч компаній в 2000-х роках, а наразі ця цифра вже більше 20 тисяч.[10; 11]

Це сталося завдяки притоку іноземних компаній, більшість з яких це американські філіали, що становлять 60% від всього світового бізнесу.

Серед основних причин великого притоку американських компаній це привабливі умови Канади, географічно близьке положення і історично налагоджені інтеграційні механізми. На відміну від американських підприємців, представники канадського бізнес сектору не дуже активні в своїй діяльності, це пов'язано з схильністю до уникання процесу фундаментальних досліджень і історично звичною технологічною і економічною залежністю від країни-сусіда США.

Канада, на відміну від США, має досить незначний обсяг патентного накопичення і захисту інтелектуальних прав. Це спричинено нездатністю виділити свої сильні сторони і створити свої успішні інноваційні сектори через звичну, постійну опору на американські розробки і технології. Інноваційна політика Канади не брала чіткий курс на вкладання зусиль у розвиток локальних НДДКР, а більш спиралась на інвестування у розробки за кордоном в необхідних для країни обсягах.

Ще одним фактором неконкурентного рівня інноваційного процесу була слабка позиція канадських підприємств і недостача необхідних ресурсів у порівнянні з присутніми в країні дочірніми фірмами і філіалами американських компаній.

С 2000 року канадська економіка поступово розпочала свій шлях виходу з рецесивного стану. Це простежується по динаміці валових витрат на НДДКР з 2000 по 2017 роки.

Рис. 2. Валові внутрішні витрати на розробки і дослідження в Канаді з 2000 по 2017 рік за секторами фінансування. (розрахунок у канадських млн. доларів.) [12]

	Валові внутрішні витрати в канадських доларах, млн.
<i>Сектор підприємницької діяльності</i>	13,309
<i>Сектор вищої освіти</i>	6,804
<i>Державний федеральний сектор</i>	5,742
<i>Іноземний сектор</i>	3,504
<i>Урядовий провінційний сектор</i>	1,709
<i>Приватний неприбутковий сектор</i>	1,736
<i>Провінційний дослідницько-організаційний сектор</i>	6

Ресурс: статистична база Канади, данні щодо валових внутрішніх витрат на НДДКР. [12]

У таблиці показані валові внутрішні витрати на НДДКР до 2017 року і відрізняються вони за секторами фінансування. Валові внутрішні витрати на НДДКР становили 32,8 млрд. канадських доларів. [13]

Для США угода НАФТА мала багато позитивних сторін, перш за все спостерігався швидкий темп зростання обсягу торгівлі між країнами НАФТА, особливо в сфері автомобілебудування та легкої промисловості текстильного сектору. Але в результаті переміщення виробництв у Мексику через фактор дешевої робочої сили, в США це мало негативний ефект на рівні зайнятості населення в цих секторах промисловості. Так, це існувало, але в міркуваннях масштабу, ефект був мінімальний.

США отримала нові ринки збуту товарів, безпечних сфер для капіталовкладень і постійний і налагоджений механізм постачання сировини і енергетики. Підвищився рівень конкурентоздатності американських товарів за рахунок раціоналізації виробничих процесів і залучення робочої сили – дешевої з Мексики і кваліфікованої з Канади. НАФТА має стратегічне значення для економіки США, підвищуючи потенціал за рахунок країн-членів.

Щодо інноваційних процесів країн НАФТА, то США зберігає лідируюче положення згідно сукупних витрат бізнесу і держави на НДДКР, обсягу венчурних інвестицій, кількості інноваційних бізнес інкубаторів і доданої вартості високотехнологічних галузей. Велика кількість американських компаній очолює рейтинги найбільш успішних інноваційних компаній світу, таким чином США завдяки успішним інтеграційним процесам продовжує залишатися лідером у сфері науки і інновацій.

Зараз держава продовжує грати важливу роль в інноваційних процесах, не зважаючи на великий внесок приватних компаній у інноваційне середовище регіону, але саме держава відповідає за підтримку і прийняття необхідних рішень у кризові становища. Саме держава проводить федеральну політику у галузі науки і інновацій, але й не виключає значимість локальної інноваційної політики США. В інноваційному процесі США приймають участь університети, науково-дослідницькі центри і організації, некомерційні організації, компаній різного обсягу діяльності, державні і урядові агентства.

Для американського інноваційного процесу доступні різні способи фінансування – як державне, так і приватне. Це може бути венчурні фонди, але широке функціонування венчурних фондів стало можливим завдяки наявності стабільних інститутів і якісних умов для розвитку бізнесу і інновацій, все це треба приурочити угоді про вільну торгівлю НАФТА.

Інноваційні процеси в країнах-членах НАФТА сприяють розвитку інновацій шляхом формування нових ринків, створення попиту на інноваційну продукцію і підтримку комерціалізації нових технологій шляхом державної закупівлі.

З 2017 року, коли Дональд Трамп увійшов у повноваження Президента США, першочергово він підняв питання діяльності НАФТА і дуже негативно почав оцінювати результати зони вільної торгівлі, вимагаючи перегляд і реформування договору про Північноамериканську інтеграцію.

Але, позитивний момент угоди існував і до нього відносяться:

1. З 1993-2017 роки збільшення обсягу торгівлі в НАФТА у чотири рази, з 297 млрд доларів до 1170 млрд. доларів – це спричинило зростання виробництв, зайнятості населення, доходів компаній і податкових надходжень до бюджетів країн-учасниць.

2. В наслідок усунення митних платежів, ціна на товари, що ввозяться знизилась і це спричинило стримування інфляційних процесів і дало змогу американській федеральній резервній системі і центральним банкам Мексики і Канади зберігати ключові ставки на стабільному рівні.

3. Згідно підрахунків IMF⁷[14], НАФТА «нарощувало» для США 0,5% ВВП щорічно. Основний прибуток приносили компанії автомобільного виробництва, сільське господарство і сфера послуг. Взаємне зниження митних зборів дозволило американським виробникам аграрної промисловості збільшити поставки на

⁷ International Monetary Fund - Міжнародний валютний фонд – агентство ООН, що регулює валютно-кредитні відносини країн-членів і питання надання допомоги при дефіциті платіжного балансу шляхом надання країні кредиту. Має 189 країн-членів.

мексиканський ринок сільськогосподарських продуктів. Цей крок зробив США основним постачальником сільськогосподарської продукції до Канади і Мексики. Інтеграційні процеси НАФТА спричинили інноваційний прорив модернізації автомобільних виробництв і збільшення конкурентоздатності з виробниками з інших країн шляхом створення виробничого ланцюгу північноамериканського автомобілебудування.

4. Угода НАФТА позитивно вплинула на ринок робочої сили всіх країн-членів, і особливо США. Великі темпи зростання виробничих потужностей орієнтованих на експорт у Мексику і Канаду спричинило створення більше 4 мільйонів нових робочих місць. Навіть товари, які імпортуються з Мексики чи Канади, створили робочі місця тому, що були розроблені і винайдені у технологічних центрах і лабораторіях США.

5. Створений режим гарантій для іноземних інвестицій спричинив притік транснаціонального капіталу.

За останні часи зони вільної торгівлі і всі інші економічні союзи лише набирали популярність, а Трамп ще до початку політичної діяльності наголошував на успіху діяльності лише через індивідуальні угоди, а не шляхом універсальних правил.

Перша зміни в угоді пов'язані з автомобілебудуванням і передбачає зростання долі доданої вартості виробленої в Північній Америці для безмитного ввезення до США. Цей показник зазнав зростання з 62,5% до 75%, при цьому доля доданої вартості виробленої в США і Канаді підвищується з 40% до 45%. США встановили верхню границю постачань транспортних засобів в обсязі 2,4 мільйонів за рік. Донині верхньої планки постачань не було і сьогодні обмеження набагато вище існуючих експортних позицій і закладає запас для темпів зростання у майбутньому.

Також сторони домовилися скасувати систему захисту ринків від демпінгу в більшій кількості сфер, а раніше такий захист не розповсюджувався лише на традиційні для країни локальні товари і на продукти госмонополії, особливо енергетичного сектору.

Особливим питанням стали домовленості про поступки в різних сферах діяльності. Мексика зобов'язана покращувати робочі умови і підвищувати заробітні плати робітників задля протистояння нелегальної трудової міграції до США. А Мексика змогла зберегти умови безмитного експорту сільськогосподарської продукції.

Ці домовленості з Мексикою поставили Канаду і її уряд перед питанням не актуальності НАФТА і необхідності заключення нової угоди з США. Канада не пішла на поступки американським умовам ультимативного характеру і наразі зіштовхнулися з загрозою залишитися без єдиної зони вільної торгівлі з США взагалі. Це буде економічною втратою для обох країн, але особливо для Канади.

Більшість переглянутих положень направлена на Мексику і лише декілька проблемних питань стосувались Канади. Перша з них це відмова від системи регулювання антидемпінгових суперечок. Ця ситуація може спровокувати загрози для місцевих виробників в галузі добутку і обробки деревини і целюлозно-паперовому виробництві.

Для Трампа це експеримент з підрахунку ефективності прямих угод замість багатосторонніх договорів який покаже свої результати лише після виборів 2020 року.

Слід зазначити, що НАФТА, на відміну від АСЕАН не має політичних цілей і вважається лише економічним союзом трьох держав. В 2018 році американський президент наголошував на намірі виходу з ВТО, але це ризиковий крок для економіки держави тому, що це не питання пошуку угод з трьома країнами, а угоди з 163 країнами світу різних обсягів і масштабів.

Угода про зону вільної торгівлі НАФТА сприяла отриманню найбільшої користі для держав США і Канада, досягнув запланованих цілей.

Щодо Канади, перше інтеграційне десятиріччя було важким, економіка країни суттєво постраждала, але змогла структурно перебудувати основні галузі канадської промисловості, прискорила зростання ВВП держави і збільшила обсяги зовнішньої торгівлі. А щодо Мексики, то це спочатку виглядало досить перспективним, а на практиці мало недоліки у вигляді зайвих витрат і проблемами соціально-економічного характеру. Країна не була готова до інтеграції з такими економічно-розвиненими гігантами і не змогла повністю пристосуватись до всіх вимог. Протягом всього часу існування НАФТА виникали проблеми різного характеру. Як нездатність знайти спільний інтерес підприємницького характеру між країнами-учасниками, так і національні системи трудових відносин, правові аспекти інвестиційної діяльності і захисту прав інтелектуальної власності.

Розірвання торгових відносин між країнами може спровокувати катастрофічні наслідки, а торгівля між США, Канадою і Мексикою важлива з технологічної точки зору і питання інвестиційних потоків для кожної із країн залишається важливим.

Але згідно точки зору американського президента Дональда Трампа НАФТА є найгіршою торгівельною угодою, що була укладена США і 30 вересня 2018 року закінчилися усі питання регулювання угод між трьома країнами і було заключено нову угоду під назвою USMCA – The United States – Mexico – Canada Agreement.

Щодо змін, які відбулися у новій Угоді, то найбільших змін зазнала автомобілебудівна галузь. Згідно положень, з 2020 року всі автомобілі повинні складатися з 75% запчастин вироблених у США, Канаді і Мексиці і тоді на ці автомобілі не будуть розповсюджуватися тарифи.

НАФТА стало першою угодою про вільну торгівлю, що включає в себе права інтелектуальної власності. Нова Угода залишає загальні гарантії щодо авторських прав, патентів і інших аспектів, зміни відбулися у відношенні строків дії авторських прав і були подовжені до 70 років. Встановлена заборона на нехтування технологічними заходами захисту і врегульовано

питання стосовно безпечного використання патентних даних і попередження кібер атак.

НАФТА не мала у собі ніяких цифрових положень, на відміну від неї, USMCA включає в себе положення про цифрову торгівлю, що є ідентичними до запропонованих Транстихоокеанским партнерством, з урахуванням заборони мита на електронні продукти і обмеження на вимогу розкриття вихідного коду. Нова Угода має більш широкі положення щодо транскордонних потоках даних і обмеження вимог до їх локалізації.

До додаткових положень відносяться зобов'язання по виключенню питань перекосів курсу валют і сторони домовилися підтримувати ринковий режим валютного курсу і втриматися від конкурентної девальвації шляхом навіть втручання у ринок валютних операцій.

Історію функціонування НАФТА перетинається з ЕврАзЄС⁸ у тому аспекті, що одна економічна структура була замінена іншою, що відповідала вимогам часу. Нині USMCA є найбільшою економічною інтеграцією у світі щодо обсягу населення у світі з кількісним показником близько півмільярда людей.

У висновку слід зазначити, що саме економічні явища створюють нині «погоду» у світі і багато спеціалістів різного профілю дії визнають першочергову роль у економічних інтеграційних процесах, де союзників і партнерів визначають лише питанням вигоди і прибутку.

Враховуючі швидкість зміни глобалізаційних процесів я вважаю за необхідне постійну модернізацію угод і перекроювання економічної політики держав під нові виклики ринків. Інтеграційні об'єднання надають можливість розширювати кордони торгово-промислових відносин і грати за межами своїх регіонів, що за ідеальним сценарієм, дуже продуктивно, але в цих «відносинах» є недоліки – політичні аспекти. Вони дуже сильно впливають на всі економічні процеси і як вже було вище зазначено – приклад який

⁸ ЕврАзЄС – Євразійське економічне співтовариство – це міжнародна економічна організація, що наділена функціями формування загальних зовнішніх митних кордонів країн-засновників, що до неї належать.

відбувається у наш час і ми маємо можливість спостерігати зміни внаслідок дуже твердої і впевненої політики Президента Д. Трампа стосовно НАФТА і інших процесів які мали місце раніше.

Список використаної літератури:

1. «North American Free Trade Agreement (NAFTA). Globalization aspect» <https://www.inc.com/encyclopedia/north-american-free-trade-agreement-nafta.html>
2. 2012 Annual Report of North American Development Bank. 2012. P. 25.
3. The US International Trade Commission's Interactive Tariff and Trade Data Web. Режим доступа: <http://www.dataweb.usitc.gov/>
4. <https://altaventures.com/about-alta/>
5. <http://www.500mexicocity.com>
6. http://siteresources.worldbank.org/INTANNREP2K5/Resources/51563_English.pdf
7. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/index.aspx>
8. Лавровская Т.В. Североамериканская интеграция: экономические и политические аспекты
9. NAFTA patent ruling a big victory for Canadian innovation. Richard Gold. Contributed to the Globe and Mail, published April 6, 2017. Opinion.
10. Ibid., p.37; Rose A. “Strategic R&D Alliances” Cat. #63-016 4th Quarter 1994; Statistics Canada – 63F0002XPB #4 August 1995, p. 3
11. Industrial Research and Development: Intentions – 2009, Statistics Canada, Catalogue no. 88-202-X, Canada, Minister of Industry, 2010 p.13
12. <https://www150.statcan.gc.ca/t1/tbl1/en/tv.action?pid=2710027301>
13. <https://www.statista.com/statistics/490392/gross-domestic-expenditures-on-research-and-development-in-canada-by-science-type/>

14. <http://data.imf.org/?sk=388DFA60-1D26-4ADE-B505-A05A558D9A42&sId=1479331931186>

15. «НАФТА 2.0: О чем Трамп хочет договориться с Канадой и Мексикой» 1 сентября 2018 год, Раздел Экономика. Электронное издание Delo.ua Электронный ресурс:
<https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/nafta-20-o-chem-tramp-hochet-dogovoritsja-s-kanadoj-i-meksikoj-345940/>